

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Cavssa Peccati, Et De Contingentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

DE CAUSSA PECCATI, ET
DE CONTINGENTIA.

SEMPER omnes sapientes mirati sunt, cum tantus sit ordo nature in plurimis rebus, unde in genere humano tanta sit cœcitas, tantum scelerum & calamitatum, morbi & mors. Ac philosophi partim in materia, partim in voluntate humana causas collocant, partim ad fatum transferunt, quod dicunt esse necessariam connexionem primæ causæ, & omnium secundarum, physicarum & voluntarum. Et Manichæi ex corrupta philosophia orti, horribiles furores, contumeliosos in Deum & perniciosos moribus excitauerunt de duobus Dijs, bono & malo, & de necessitate: nec leuiter quassata est Ecclesia illis verustis temporibus hac quæstione, de causa mali, & de Contingentia. Est autem piæ mentis reuerenter de Deo sentire ac loqui, & sententias veras, pias, honestas, comprobatas grauibz iudiciorum, in Ecclesia, vtilis moribus retinere, nec curiositate ac finibus argutarum querere infinitos labyrinthos disputationum. **E**TSI hæc vera & pia sententia, vtraq; manu, & verius toto pectore tenenda, Deum non esse causam peccati, nec velle peccatum, nec implere voluntates ad peccandum, nec approbare peccatum. Sed res horribiliter irasci peccato, vt toties suo verbo, assiduis precibus & calamitatibus mundi, comminatione æternæ iræ declarat. Imo in aduersus peccatum maxime ostendit filius Dei, qui apparuit, vt vltima fieret pro peccato, & ostenderet Diabolum esse autorem peccati, & sua morte iram ingentem patris placaret. **N**ON igitur Deus causa est peccati, nec peccatum est res condita aut ordinata à Deo, sed est horribilis destructio operis & ordinis diuini. **S**YSTRATEM causa peccati, voluntas Diaboli, & voluntas hominis, quæ auerterunt se liberè sua sponte à Deo, nec volente, nec approbante illius auersionem, & hæserunt, vagantes extra ordinem, in obiectis, contra mandatum Dei, vt Euz voluntas auertens se à voce Dei, & vagata extra ordinem, hæsit in pomo. **E**TSI autem homines secuti multa hic inextricabilia colligunt, tamen nos omnis præstigijs dispersionum, veram sententiam quam dixi, toto pectore amplectamur, & teneamus testimonia de ea tradita diuinitus, etiamsi non possumus omnes argutias quæ opponuntur extricare. Testimonia autem hæc sunt: **G**ENESIS 1. Vidit Deus omnia quæ fecerat, & erat vultus de bona, id est, Deo placentia, ordinata, congruentia ad ordinem mente diuina, & ad certos vsus profuturos homini condita. **P**LAUS. Non Deus volens iniquitatem tu es, id est, Deus vere, & non fuisse te odit peccatum. **I**OHAN. 8. Quando mendacium loquitur Diabolum.

proprijs loquitur, quia mendax est, & pater mendacij. Pater, id est,
 pater fons, & causa mendacij. Discernit autem Christus mendaci-
 um in substantia, quasi dicat: Substantiam quidem habet Diabolus ali-
 que acceptam. Nam omnes Angeli à Deo creati sunt, quorum aliqui
 peccata lapsi sunt. Habet autem proprium quiddam diabolus, non à
 Deo acceptum, videlicet mendacium, id est, peccatum quod libera vo-
 luntas Diaboli peperit. Neque hæc inter se pugnant, ut postea longius
 dicemus, substantiam à Deo conditam esse & sustentari, & tamen vo-
 luntatem diaboli & voluntatem hominis causas esse peccati. Quia
 voluntas abuti libertate sua potuit, seque à Deo auertere. Zacha. 8.
 Malum ne cogitatis in cordibus vestris, & iuramentum mendax ne di-
 ligatis. Omnia enim hæc sunt quæ odi, dicit Dominus. Cum igitur
 non sit simulatum odium peccati in voluntate diuina, nequaquam
 sentendum est, Deum velle peccatum. 1. Iohan. 2. Concupiscentia
 carnis non est ex Patre, sed ex mundo est. 1. Iohan. 3. Qui facit pecca-
 tum, ex diabolo est. Quia ab initio Diabolus peccat, id est, primus
 autor peccati est Diabolus, Rom. 7. Per hominem intrauit peccatum
 in mundum, id est, peccatum non est res condita à Deo, sed homo sua
 libertate se à Deo auertit, & excusit dona Dei, & illam suam destru-
 ctionem propagauit in posteritatem. Nec figuræ illæ verborum in ser-
 mone Hebræico pugnant cum sententia quam dixi: Indurabo cor
 Pharaonis, & similes, Certum est enim, Hebræica phrasî significare eas
 peruersionem, non voluntatem efficacem, ut: Ne nos inducas in ten-
 tionem, id est, nec sinas nos induci, seu ne sinas nos labi & rueri cū
 peccatur. **PRAETEREA** & hoc moneri studiosos vtile est, quid
 proprie sit peccatum, ut discernantur res conditæ à Deo & peccatum,
 quod est conturbatio seu confusio ordinis diuini. Ideo recte dicitur:
 Peccatum est defectus, seu priuatio, ut Dialectici loquuntur. **D**
 originali facilis est declaratio. Id enim est in mente tenebræ, hoc est,
 non habere illustrem noticiam, & firmum assensum de prouidentia,
 comminationibus & promissionibus diuinis. Et in voluntate est auer-
 sio, id est, sine metu, fiducia, dilectione Dei esse, & in corde sine obe-
 dientia esse, quæ congruebat legi naturæ, sed vagis & errantibus in-
 dinationibus ferri extra ordinem contra Deum, Hæc mala esse defe-
 ctus non obsecrum est, nec sunt res conditæ à Deo, sed horribilis de-
 fectio humanæ naturæ. Non est igitur causa peccati Deus, qui et si
 iussit & conseruat propagationem substantiæ, tamen seruat talem
 naturam, qualis nunc est, ut si faber poculum non ex auro, sed ex
 plumbo faciat, ac ipsi destructioni vere & horribiliter Deus irasci-
 tur. Misit enim filium ad hanc iram placandam, & ad sanandum vul-
 nus naturæ. Intelligi igitur potest, Deum nec causam esse vitij no-
 bilicam nascentis, nec velle id malum, nec approbare. Hic autem ca-
 uilla-

uillatio diluatur, Cum defectus nihil sit, id est, non sit res positiva, cur irascitur Deus nihilo? Respondendum est, Magnum distans est inter Nihil priuatiuum, & Nihil negatiuum. Quia Nihil priuatiue intellectum, requirit subiectum, & est in illo subiecto quatenus destructio in illa mole, seu partes dissipata: Ita vitium origo est ipsarum partium hominis inquinatio & confusio, quam Deus vitio propter quam subiecto irascitur. In morbo Nihil significat priuatiuam, quia manet subiectum, & est in subiecto confusio aliqua. In equo Alexandri iam Nihil est, negatiue. Hæc c. medicina explicatio sufficiat, quæ & vera est, & sæpe cogitata discentibus: quid lucis affert, nec quarantur subtiliores disputationes, & intractabiles labyrinthi. Geometrica pingi, & oculis subijci possum. Verò de quibus hic dicimus, non ita pingi, & oculis subijci possum, sed attentâ consideratione paulatim magis intelligentur. Dolor facius aspiciens vulnus, & scit vulnus non esse Nihil negatiue, sed esse partes laceratas. Ita Paulus dolet, videns Neronis scelera & vias, quæ agnoscit non esse Nihil negatiue, sed operis diuini terribilium ruinas. Cum in tali consideratione discemus quid sit malum, seu defectus, seu priuatio, agnoscemus peccatum non esse extenuandum. Verò in opere Dei, videlicet in homine, est res à Deo condita, & placens, & seruans hominem, ac propterea dicitur ingens bonum. Ita e contra ruina illa sunt confusio ordinis, non à Deo condita, sed facta à Diabolo & hominis voluntate, estq; à Deo reiecta, & exitialis Diabolo & homini. Ideo ruina illa, seu destructio, seu confusio vocatur malum, id est, non congruens ad mentem diuinam, & exitiens Deo, & exitiale Diabolo & homini. Hæc c. declaratio quid lucis affert sequenti declarationi de peccato actuali, de qua multorum sunt intricatae quaestiones, sed hic quoque facile est intelligere defectus, si intuearis non solum facta, sed mentem regentem facta. Eua comedens pomum, non regitur luce Dei, illud non regitur Dei, & voluntatem à Deo auersam esse, defectus esse, non obsecutus est. Etsi interim accedunt motus externi & interni, qui sunt res positivæ etsi sunt motus errantes, & quædam ordinis confusio, ut si uia sine velis & remis varie iactetur ventis & procellis. Hæc imago quoque declarat illos defectus. Vt autem donec manet nauis, manent motus aliqui, ita donec uiuit homo, quocumque modo aliqui motus quamlibet errantes & confusi, manent. Nec propterea Deus est causa peccati. Etsi enim sustentat aliquantisper naturam, tamen deest illi in mente non efficiuntur ab ipso, & voluntas libera Euae propria & vere erat causa suæ actionis, ac sponte se auertit à Deo.

CONSTITUTA autem hac sententia, quod Deus non sit

peccati, nec velit peccatum, sequitur Contingentiam esse, hoc est non omnia quæ sunt, necessario fieri. Quia enim peccatum ortum est à voluntate Diaboli & hominis, nec factum est Deo volente, uterque conditæ voluntates, vt possent non peccare. Est autem causa contingentis nostrarum actionum, libertas voluntatis. Et hoc loco de Contingentia humanarum actionum loquimur, non de cæterarum rerum motibus, de quibus in Physicis disseritur.

DE I N D E procedendum & hoc est, Quod scriptura Apostolica tribuat homini, etiam nunc post lapsum, libertatem aliquam deligendi ea, quæ sunt subiecta rationi, & faciendi externa opera mandata lege Dei. Ideo enim iustitia legis dicitur iustitia carnis, quia viribus huius naturæ externa illa disciplina utique præstari potest, vt dicit Paulus: Lex est in iustis posita, id est, ad coercendos non renatos, & puniendos contumaces. Item, Lex est pædagogus. Ac nisi hæc libertas aliquo modo reliqua esset in natura, nulla utilitas esset Legum & Imperiorum, & totius ciuilis gubernationis. Manet igitur aliqua libertas, quæ, vt dixi, fons est Contingentiæ.

Q U O D vero dicitur Deus determinare Contingentia, discrimen tenendum est. Aliter determinat Deus ea quæ vult, aliter illa quæ non vult: Aliter quæ à sola ipsius voluntate pendent, aliter quæ partim ipse facit, partim voluntate humana.

P R A E V I D E T Deus delicta Saulis, sed non vult ea, nec impellit voluntatem eius, sed permittit vt voluntas Saulis ita proficere, & non impellit vt secus agat. Interim tamen decernit, vbi Saulum repressurus sit. Hæc igitur præuisio non affert necessitatem, nec mutat in voluntate hominis modum agendi, qui adhuc in natura reliquus est, hoc est, hanc libertatem quæ adhuc reliqua est.

N E C illud obstat contingentia aut libertati, quod Deus sustentat naturam. Nam interim tamen voluntas Euz erat causa suæ actionis: Quia libertas fuerat donum in creatione inditum generi humano, & sustentatio diuina non impediabat illud donum. Sic iam quantum est libertatis, non impeditur sustentatione diuina, sed sic libere Deus Saulem, qualis est, & Saulis voluntas est proprie causa suæ actionis.

Q U O D vero hic dicta quædam obijciuntur, vt scio Domine, quod non est hominis via eius, nec est viri dirigere gressus suos. Etsi infra in titulo de libero arbitrio hæc dicta replicanda erunt, tamen & hic breuiter monendus est lector: Aliud est loqui de electione voluntatis, aliud de euentu seu successu. Vult Pompeius bellum aduersus Cæsarem, & libere vult, sed euentum alia causa regunt, non sola voluntas Pompeij. Dicitur igitur Ieremias doctrinam & dulcissimam consolationem continet: Via hominum, sicut est, gubernatio priuata & publica mandata homini, seu vocata, non potest sustineri solis viribus humanis. Non potest mens om-

nia pericula prospicere & cauere, saepe hallucinatur, vt errat Iosif bellum Aegyptio inferens. Ac multa sunt tristia errata omnium sapientum, vt Cicero exclamat: O me nunquam sapientem. Multi lapsi accidunt, qui pariunt difficultates inexplicabiles humanis consilijs, & vnus lapsus saepe ingentem ruinam trahit, vt Dauidis adulterium. Deinde etiam bonis consilijs, & in bonis causis saepe non respiciunt euentus. Possunt & subito magnae calamitates accidere, quae sunt ex suo fastigio deieciunt, vt vere dicitur:

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quae valere ruunt.

DE his tantis impedimentis, de infirmitate humana, & instantia rerum humanarum, quae multas habet arcanas causas, concionatur Ieremias, & simul docet confugere ad Deum, & ab ipso prece & expectare gubernationem & auxilium. Hic igitur promissiones tenendae sunt: Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris uestri coelestis, qui in vobis est. Item: Non relinquam vos orphanos. Item: Deas est qui efficit, vt velitis & perficiatis. Item: Quanto magis dabit Spiritum sanctum petentibus? Item Psal. ad Dominum gressus hominis dirigentur, &c. His promissionibus freti, petamus & expectemus auxilium à Deo, & agnoscamus salutaria non posse, nisi Deo nos iuuante, vt inquit Christus: Sine me nihil potestis facere. Et Baptista: Non potest sibi homo sumere quicquam, nisi datum sit ei de caelo. POMPEIUS, Brutus, Antonius, & alij multi, magna conati sunt, sed Deus alios prouexit. Est igitur haec dicta concionatur de auxilio Dei in bonis & salutaribus actionibus, tamen non est inde ratiocinandum, prorsus nullam esse libertatem electionis humanae. Ac multo minus hoc sequitur: Omnia bona & mala necessario, & à Deo fieri. Quare dictum Ieremia dextere ratiocinatur, quod videlicet solis humanis consilijs & viris, non possunt salutaria effici. DISCAMYS magnum & ingens donum Dei esse, iuuari nos, vt simus organa Dei salutaria in omni administratione, nec deseri simus pestes generis humani, vt Pharaon, Nero, Manichaeus, & similes, & quotidie nos hoc dictum Christi: Sine me nihil potestis facere, exuscitet, vt ardentibus votis precemur, vt à Deo regemur. Perspicuum est autem non sequi hinc, Deum esse causam effectum peccati. Imo Ecclesia Dei, cum sciat Deum vere, serio & honeste liter odisse libidines Neronis, nequaquam dicit eas aut necessitate peccidisse, aut volente Deo accidisse. OBIICIUNTUR & haec Acta, Ephes. 1. Electi secundum propositum eius, qui facit omnia secundum consilium voluntatis suae. Et 1. Cor. 12. Idem est Deus agens in omnibus. Haec dicta certum est in illis ipsis locis, vbi praenatur, tantum loqui de Ecclesia & de salutaribus actionibus, quae sunt

regit in Ecclesia sua: Nec loqui de vniuersali rerum su-
 ueracione, seu de singulis omnium animantium motibus. Dextre igitur
 intelligantur hæc dicta, nec à natua sententia transferantur in pe-
 grinam. Hoc monet Paulus, non humanis consilijs aut virib.
 regit & regi Ecclesiam, sed mirandis Dei operibus. Seruatio Noë in
 diluuiio, defensio populi in AEGYPTO & in deserto, res gestæ Moysi,
 Iosue, Samuelis, Davidis, & aliorum piorum, fuerunt, & sunt opera
 Dei in illis excitata ad iuandam Ecclesiam, & ad propagationem ve-
 rez doctrinæ.

Quæ hæc dicta consolationes sunt, quæ re-
 feruntur ad esse Deum membris Ecclesiæ suæ, & opitulari suis in peri-
 culis & zramnis. Adiuuat Deus præstantem Dauidem, adiuuat mo-
 menton Laurentium, ne abiciat confessionem fractus metu. His igitur
 dictis & promissionibus nos confirmemus, ac regi nos petamus,
 sicut saepe clamat Propheta: Dirige me in veritate tua, & doce me,
 &c. Omnia agis in Ecclesia tua salutaria, sis in me quoq; vt in mem-
 bro me Ecclesiæ, efficax. fac me organon salutare, & vas misericor-
 diæ, &c. Ac horum dictorum explicatio multis alijs similibus lucem
 effert. Postremo & illud addendum est, Recte dicit necessitatem esse
 duplicem. Alia necessitas nuncupatur absoluta, eum videlicet res aut
 propositio simpliciter necessaria est, ac poni oppositum, prorsus im-
 possibile est, & destructio omnium rerum: vt hæc propositiones sunt
 necessariae, necessitate absoluta, Deus est, Deus est essentia intelli-
 gens, æterna, immensæ sapientiæ, potētiae, iustitiæ, bonitatis, volens
 nihil, causa, non volens pugnantia cum sua mente, iniustam crudelita-
 tem, inelias libidines, &c.

Sæpius alia est necessitas consequen-
 tiæ, quæ est earum rerum aut propositionum, quæ possent se natura
 sua inueniri habere, sed sunt necessariae, vel propter præcedentes caus-
 as, vel quia determinatæ sunt. Et in his magna sunt discrimina. Ali-
 ter Deus determinat bona quæ vult, cuiusmodi multa expressit, vt
 mortui certo die resuscitabuntur, hæc est necessaria, necessitate con-
 sequentiæ. Aliter determinat mala, quæ non vult, cum videlicet me-
 tuosidit, nec sinit grassari ulterius malos. Sic sunt necessaria: Pha-
 raon persequetur Israëlitas, hæc non est sua natura necessaria, sed res
 contingens. Ac fieri oppositum nõ esset impossibile, sed quia sic
 mouet, dicitur necessaria, necessitate consequentiæ. Hæc puerilis
 distinctio non est inutilis, & saepe traditur in scholis, vt consideremus,
 qui euentus vere pendeant & oriantur à voluntate Dei, qui ali-
 ter oriantur.

Hic etiam de Physica necessitate dicendum
 est, vt ignis necessario calefacit, Sol necessario mouetur, Sed hæc
 Physicam necessitatem doctrina Ecclesiæ etiam ait esse necessitatem
 consequentiæ. Sic mouetur Sol, quia Deus hunc ordinem in-
 stituit, & mutare potest, vt ostendunt historiæ Iosue & Ezechiae.

Hæc

Hæc alias copiosius traduntur. RECITAVI præcipuas materias, quæ in hac quaestione agitari solent, quibus diligenter consideratis, studiosi dextre de hac tota controuersia iudicare poterunt, & satis perspicue intelligent, nequaquam Stoicas opiniones in Eudæam inuehendas esse. Quomodo enim inuocabit Deum is, qui omnia necessario euenire statuit? Deinde & moribus perniciosum est illud, quod in Tragordia dicitur: Fati ista culpa est, Nemo fit fato nocens. Sicut & Zenonis seruus dicebat se iniuste plecti, quia fato cuius esset peccare. Tales igitur sermones & opiniones fugiamus. Plurimè nestius loquitur, cuius hæc sunt verba in secundo libro *tragediarum*. Omni contentione pugnandum est, ne quis in ciuitate, quam bene regi volumus, vel dicat vel audiat, seu senex, seu iuuenis, seu inopinate, seu in alia narratione, Deum causam alicubi esse malonem. Quod neque sancte ita dici potest, neque vtile est ciuitati, nec seculum sentit in explicatione. AD ICIAM explicationem vni argumenti, vt mihi videtur, pijs mentibus vtilem. Obijciunt enim Secunda causa non agit sine prima. Secunda, vt voluntas Euz, est proprie causa peccati, ergo etiam prima. Hac obiectione scio ingenia interdum perturbari, & ex ea perturbatione labi in absurdas opiniones. Esti autem responsio quadam tenuis & subtilis tradenda elabendum, tamen aliam crassiores & magis conspicuam tradam, quæ sumta est ex hoc fundamento: Quod Deus adest creatoris, non vt Stoicus Deus, alligatus causis secundis, vt moueat simpliciter, sicut mouent secundæ, sed vt agens liberrimum sustentans naturam, & suo consilio aliter agens in alijs. Vt in corpora libus, est sustentat naturam, tamen contra ordinem iussit aliquando Solem regredi, impediuit pluias toto triennio, ac postea subito dedit largam imbrem, fecit fecundas anas. Ita quotidie sciamus multa in corporalibus fieri præter vim secundarum causarum, & tamen Deus ea sustentat. Multi liberantur varijs periculis, in morbis, in acie, in aqua, vbi secundæ causæ eos destituunt. Vt igitur inuocatio fieri possit, cogitemus Deum sic adesse suo officio, non vt Stoici obijciunt, alligatum secundis causis, sed sustentantem naturam, & multa suo liberrimo consilio moderantem. Sic agit Deus cum voluntate sustentans & iuuans ordine agentem, sed non iuuans ruentem contra ordinem, etsi eam sustentat. Sic enim condidit voluntatem Euz, vt esset liberum agens, quod posset tueri ordinem, aut desicere. Sinigitur hæc crassa solutio. Secunda causa non agit sine prima, scilicet sustentante. Hoc vniuersaliter verum est, sed non semper adiuuat. Non enim adiuuat prima effectum quem non vult. Est igitur voluntas Euz immediata causa sui actus, cum auertit se à Deo. eodem modo Stoicus & Christianus hanc propositionem intelligunt.

Secunda causa non agit sine prima. Quia Stoici cogitant similem
 operationem in omnibus, seu bonis, seu malis, ut est copulatio ef-
 ficentialis maris & feminae in procreatione. Sed Christianis necessarium
 est discernere bona & mala. Secunda non agit sine prima, scilicet su-
 stentante: sed multa facit prima causa praeter secundas, quia est
 agens liberum. Et secunda libera, ut voluntas Euz vitiose agit sine pri-
 ma adiuvante, quia talis facultas est libertas. Haec sit explicatio per-
 spicua, non nimis tenuis.

ALII sic dicunt, Secunda non agit
 sine prima, positivum quiddam efficiens, Secunda, ut voluntas Euz,
 agit aliquid delinquens. Hic respondent, agit non positive, sed aber-
 rans ac deficient. Haec solutio, si per priorem exponatur, erit planior,
 ut eam esse sententiam huius obscurae solutionis, consentaneum est,
 ut copulatio primae & secundae causae talis cogiteretur, qualem Deus li-
 bere agens vult esse, non ut nos copulationem maris & feminae cogi-
 tamus.

DIFFICILES sunt haec disputationes, ideo nos de
 Deo cogitantes, referamus mentem & oculos ad patefactionem Dei,
 ut eum sic agnoscamus, sicut se patefecit, & sic statuamus, Deum libe-
 re adesse & opulari inuocantibus, sicut promissit: Prope est Domi-
 nus omnibus inuocantibus eum. Hae c dicta de singulari actio-
 ne & auxilio inculcentur animis. Nam illa obscura disputatio de ge-
 nerali sustentatione non potest penitus perspicui, sicut nec creatio in-
 telligi potest. Et in summa teneatur haec propositio: Adest Deus suo
 operi, non ut Stoicus Deus, sed vere ut liberum agens, sustentans crea-
 turam, & multa moderans.

DE HUMANIS VIRIBVS, SEV
 DE LIBERO ARBITRIO.

VALLA & pleriq; alij detrahunt voluntati hominis libertatem,
 ideo, quia fiant omnia decernente Deo. Haec imaginatio orta ex
 Stoicis disputationibus, deducit eos ad tollendam contingentiam
 bonarum & malarum actionum, imo omnium motuum in pecudibus
 & elementis. Dixi autem supra, non esse in Ecclesia inuehendas
 illas Stoicas opiniones, nec defendendam esse necessitatem fatalem
 omnium, sed aliquam contingentiam concedendam. Non necesse fuit
 Alexandrum interficere Clitum. Nec miscenda est disputatio
 de determinatione diuina, quaestioni de libero arbitrio. Nam cum de
 voluntate hominis, & de ceteris humanis viribus quaeritur, tantum
 de humana infirmitate disseritur, non de omnibus motibus in tota
 natura. Nos ipsos, mentis nostrae caliginem, & voluntatis & cordis
 inobedientiam consideremus. Hanc doctrinam de nostris morbis
 proponit Ecclesia, non ut Stoicas opiniones seruat, non ut mentes im-
 plices